ОТЕЧЕСТВЕННАЯ ВОЙНА
ҰЛЫ ОТАН
СОҒЫСЫНДАҒЫ
ЖЕҢІСКЕ
75
ЖЫЛ

ОТЕЧЕСТВЕННАЯ ВОЙНА

Батпаққарадан Берлинге барған

Біз сөз етпек болып отырған азиз Әмірхамзаұлы қазір бұл мірде жоқ. Ол 20-30-шы жылдары ылдан оқу іздеп шығып, Қоснайдағы курсты, Қызылордадағы едтехникумды бітіріп, "қызыл ұғалім" атанып, содан соң туған ері Торғайға келіп, Амангелді уданындағы Жасбуын сегіз ылдық мектебінің алғашқы гетасын қалаған кісі еді.

1942 жылғы 5 мамырда Ғазиз а өз тілегімен Ұлы Отан соғыына аттанады. Жарты жылдай скери оқуда болып, сержант ағын алған соң 280-ші атқыштар ригадасының бөлімше командирі етінде майданға кіреді. Алдын ала йта кетейік, кейіпкерімізді ерлестері кейін омырауы орден, едальдарға толы жауынгер ғана ес, аудандық, облыстық, республикалық газеттерде өлең-жырары жиі жарық көретін қын ретінде де лді. Бірнеше ең, поэмалары аспасөзде жаияланған бәйлерде жүлделі ындарды иеменіп жүрді. Жеті мерген", Тынибай тосасындағы айас", "Өшпес ра", "Торғай лғауы", "Ең ақырғы шайс" сияқты туындылары жергілікті ырмандарға жақсы таныс болды. ауларынан көрініп тұрғандай, шығармаларда халқымыздың стан кешкен тарихи оқиғалары ркем сөз өрнегімен баяндалады.

Тағы да тақырыптан оза ырып айта кетейік, Ғазиз ағай йданнан келгеннен кейін айтыс ыны ретінде де танылған жан. рғайлық жыр тарландары Сәт енбаев пен Құтжан Қанжығалин ың жырларын жоғары бағалаған. дан соң..., иә, содан соң бұл інің аудармашылық еңбегінің өзі төбе десек болады. Құран рімді аударған философ ақын йзолла Сатыпалдыұлының бірше поэмасын ескі араб әрпінен гінгі кириллицаға түсіріп, ырманмен қауыштырған да осы зиз Әмірхамзаұлы.

Мұның бәрін айтып отырғаныз — майдангердің жоғарыдағы йттер — жазу-сызуды шайқас лдарында бастағаны. Яғни, оның ашқы туындыларына өзі тікелей тасында жүрген Ұлы Отан ысы оқиғалары арқау болған. селен, кейіпкеріміздің "Солдат ", "Досым Петроға", "Висладан линге тартқан ауыр жол" секілді ма, балладаларынан Отан үшін т болған жауынгер достарының пес ерліктерін оқып білеміз. зақ, орыс, араб тілдерінде өте атты болған Ғазиз ағайдың майдан даласында, госпитальда жазған естелік, өлеңдерінің көпшілігі қым-қиғаш жорық жолдары жайында. Ол кісінің мына бір естелігіне көз жүгіртіп көрелікші:

"Міне, қатал өмірге біз де шынығып алдық. Жаумен бетпебет жүргенімізге 92 күн. Батыс Украинаның Ковель қаласының түбі. 1944 жыл. 9 сәуір. Түнгі 11. Бір взводта 12 адамбыз. Рота командирі шақырып алып, 500 метр қашықтықта тұрған, орман жиегімен өтетін тас жол бойына орналасуды бұйырды. Орналастық. Сарыла күткен ұйқысыз түн де өтті. Таңғы 8-де жау жағынан 8 танкімен бірге бір батальонға жуық солдаты осы тас жол арқылы шабуыл жасайтынын білетінбіз. Бізге қойылған міндет — танкілерді құрту. Айтқандай-ақ таңғы 8-де танкілер орман иірімінен бізге қарай бет алды. Соңында қарақұртша қаптап келе жатқан фрицтер. Қаруымызды даярлап біз жатырмыз. Жау танкілері 300-400 метрдей жерге таяды. Тура атылған біздің кіші калибрлі зеңбірек снарядтары танкілер жанына түсе бастады. Біз де ата бастадық. Түстүстан миномет, пулемет оқтары жауып берді. Сонда ғана білдік, бізден басқа бөлімше жауынгерлері де келіп, қатарласа орналасыпты. Ілезде танкілердің үстін қарақошқыл түтін қаптап кетті. Алдағы екі танкі жана бастады. Мұндай тосқауыл боларын білмеген кейбір танкілер тоқтап қалды. Сол жолы солдаттарын сиретіп, жау танкісінің жетеуін қиратып үлгердік".

Бұл жауынгердің майдан дәптеріне түскен сұрапыл соғыстың бір ғана сәттік суреті еді.

Ғазиз ағай 1944 жылдың 25 сәуірінде ауыр жарақат алып, 6 ай госпитальда емделеді. Жазылып шыққан соң 154-ші әскери-инженерлік дивизияның құрамында бөлімше командирі болып Европа жеріндегі соғысқа қатысады. Ержүрек жауынгерлердің жеңіспен алға басқан әр қадамын көркем тілмен бейнелеп, шынайылықпен суреттей жазған ол кісінің "Есімізде қанды майдан, жорықтар" естелігінің бәрін бірдей бір мақалаға сыйғызу, әрине, мүмкін емес. Үзіндісін ғана келтірейік.

"1945 жылғы 25 наурыз күні Одер өзені жағасына келіп тоқтадық — деп жазады жауынгер. — Ағыны қатты өзенге көпір салуға кіріскен біздің жауынгерлер оқ пен оттың ортасында асқан ерлікпен жанталаса қимылдап жатты. Өзеннің батыс жағындағы қырат төбесінде немістердің бекінісі орналасқан. Олар біз салып жатқан көпірді атқылап қиратумен болды. Тіпті болмаған соң Одердің жоғарғы жағынан жүздеген шағын кеспектерді екі-екіден матастырып, зәкір тастап бекітіп, үстіне тақтай төсеп, бірнеше жерден жаяу адам өтетін көпір салдық. Одан кейін танкілер өте-

тін көпір салып үлгердік. Ақыры 15 сәуір күні Одерден өтіп, бақайшағына дейін қаруланған неміс армиясының "өлім батальонына" қарсы 16-сы күні шешуші шайқасқа шықтық. Өлім мен өмірді кезектестіре отырып 26 сәуір күні Берлин іргесіне таядық".

Осындай ғаламат ерлікпен Жеңіс күнін Берлинде қарсы алған майдангер ақын:

8 май. Түнгі сағат он бір,
Өмірде естен кетпес
күн ғой ол бір.
Шуласып, ұран салып,
салют беріп,
"Жеңіс! Жеңіс! Жеңіс!"
деп жаттық-ау бір! —

деп сол бір қуанышты күннің шаттадыман сәтін шабыттана суреттейді.

Ғазиз ағайдың Рейхстаг алдында түскен суреті мен "Майдан күнделігі" дәптері Арқалық қалалық ө мұражайында сақтау Өмірінің 40 жылын ұст арнаған, Ұлы Отан соғы ерліктері үшін "Қызыл "Отан соғысы" орден бірнеше медальдармен талған, халық ағарту іс қызметкері Ғазиз Әмірха сүйікті мамандығын соғыстың зардабы 25 соң айырды. 1968 ж күнде ол кісінің құлағы қалды. Мәскеу дәр соғыстан алған жарақат деген диагноз қойды.

Ғажайып тіршілік есту, жақындарының лебізін тыңдау бақ айырылу қандай қиын Ғазиз ағай қаламын та Сөз қадірін ерте сез қастерлей білген, жан ғымен, қарапайымдыл ізгі адами қасиеттер құрметіне бөленіп өтк өзінің "Солдат сөзі" поэ

Жырлар жазам,
жыр жүрек пен
Найзағайлы намыст
м
Керзі етікпен қан ке
сұм с
Біз болайық ең
ақырғы сол

деп жазған еді.

Кезінде соғысқа қа дығын айтып, беделі ұстап жоғары жақтың рығын тоздыру сияқты аулақ болған ұстаз — ақ дешіліктен ада еді. Елі оқыған шығармаларын кітап етіп шығару ойы ғанымен, оның жолын алмады. Сөйтіп, карт ж 90 жасқа таяп барып өтті. Ол кісімен жарты астам түтін түтетіп, те тәрбиелеген, осыдан бір бұрын бақилық болған апа бір барғанымда: "Ғ туған ауылы алдындағ зор еді. Жазғандарының қаттаған қалпы үй Ұрпаққа үлгі берер жазба аузынан жинаған ше сөздері жарыққа шықса армандағаны бар. Аман данындағы Жасбуын ме алғашқы іргетасын Жаңааул мектебінде ғибратты қызмет а жауынгер ұстазды есте мақсатында қолынан жерлестері игі қадам кане!..

Базарқұл
жу

АСТАНА.

Мереке құтты болсын, майдангерлер,
Жасампаз бейбіт өмір Жеңіс Күнің!
Адамды зар жылатқыш, тұншықтырғыш,
Болмасын жер бетінде енді соғыс.
Шалқыған шұғыласын шаша берсін,
Бейбіт күн, бейбіт өмір, бейбіт тұрмыс!
Ғазез ӘМІРХАМЗИН,
Ұлы Отан соғысының ардагері.
Иманов атындағы совхоз.

Әмірхамзаұлы Ғабдол-Ғазез

1912 жылы туған.1952-1966 жылдар аралығында Жаңа ауыл орта мектебінде бастауыш сыныпта сабақ берді. Есімдері бүкіл Торғай еліне мәлім Сатыбалды ишан мен Әбжан Ысқақұлынан екі жыл діни дәріс алған. Кейін Әмір Темірбаевтың төрт сыныптық мектебінде оқыған. Ұстаздық қызметте жүріп, Қызылорда педагогикалық техникумын сырттай оқып бітірді. Соғыстан кейінгі жылдары ұстаздық кәсібін шығармашылықпен байланыстырды. Ақынның күнделікті баспасөзде жарияланған көптеген өлеңдерімен қатар «Жеті мерген», «Тыныбай тоспасындағы айқас», «Өшпес мұра», «Торғай толғауы», «Ең ақырғы айқас» сияқты көлемді дастан, жырлары 1916 жылы Амангелді Иманов бастаған Ұлт –азаттық ұлы шайқастың ерліктерін паш ете жүріп, ел аузындағы аңыз-әңгімелерді жалықпай жинап, аудан, облыс, респуликалық газеттерде жариялап тұрды. Есімдері ұмыт бола бастаған, Торғай өңірінің дүлділ ақындары Сейдахмет, Файзолла, Сәт, Құтжан өмірлері мен шығармалары туралы құнды деректерді

оқырман қауымға ұсынып отырды. Этнограф қаламгердің бұл тарапта жинаған қыруар қымбат қазынасы ұрпақтарының қолында сақтаулы. Бұл кісі «Қызыл жұлдыз», «Отан соғысы» ордендерімен марапатталған. Зейнеткерлікке шыққанша Жаңа ауыл орта мектебінде іс жүргізуші боп қызмет атқарды.